

แนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1*

THE GUIDELINES FOR THE IMPLEMENTATION OF GOOD GOVERNANCE :
A CASE STUDY OF NONGKHAI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

จิตรพร ราชบัณฑิต

Jitraporn Rachbundit

สิทธิชัย สอนสุภี

Sittichai Sonsupee

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kean University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: rajitraporn@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ชนิดกรณีศึกษา กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่ม คณะกรรมการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและนิเทศการศึกษา จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 1.1) ดำเนินงานที่ยึดถือกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับ 1.2) ใช้อำนาจด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค 2) หลักความโปร่งใส 2.1) ปฏิบัติงานตามกฎระเบียบเปิดเผยและตรวจสอบได้ 2.2) เข้าถึงข้อมูลสารสนเทศอย่างเสรี 3) หลักความรับผิดชอบ 3.1) รับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย 3.2) รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น 4) หลักการมีส่วนร่วม 4.1) มีส่วนร่วมวางแผนการดำเนินงาน 4.2) มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความ

* Received: 25 November 2022; Revised: 31 December 2022; Accepted: 31 December 2022

คิดเห็น 4.3) มีส่วนร่วมติดตามประเมินผล 5) หลักคุณธรรม 5.1) ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ซื่อสัตย์
จริงใจ 5.2) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ครู นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 5.3) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้น
คุณธรรม จริยธรรม 6) หลักความคุ้มค่า 6.1) บริหารราชการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติ
ราชการ 6.2) ออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานที่ใช้ทรัพยากรด้านต้นทุน แรงงานและระยะเวลาให้เกิด
ประโยชน์สูงสุด 6.3) ดำเนินงานโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม และ
6.4) กำกับ ติดตาม ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การดำเนินงาน, แนวทางการพัฒนา, หลักธรรมาภิบาล

Abstract

The purposes of this research were 1) To study the implementation of the good governance principles 2) The guidelines of implementation of the good governance in Nongkhai Primary Educational Service Area Office 1. The sampling group consist of the deputy directors. 10 section sub-directors, and a supervisory monitoring and evaluate the education, totaling 14 people. The instrument of this research were semi-structured research interview form, participatory observation form and the data record form. The data was analyzed by analyzing the content and descriptive analysis.

The results of the research were as follows: The guidelines of implementation of the good governance in Nongkhai Primary Educational Service Area Office 1, consisted of 1) The rule of law, including 1.1) The Law-abiding operations, regulations, rules and operational agreements. 1.2) The power of executive to use in public administration fair and equitable. 2)The transparency, including 2.1) The compliance with the rules and regulations by honest and verifiable 2.2) The free access to information 3) The accountability, including 3.1) The responsibility for the performance of the duties in accordance with the rules ,regulations and concepts 3.2)The responsibility for problems 4) The participation, including 4.1) The participation in operational planning 4.2) The participation in exchange of opinions 4.3) The participation in monitoring and evaluation 5) The Ethics, including 5.1)The adherence to correctness on honest, sincere. 5.2) Setting a good model for students, teachers and all stakeholders. 5.3) The creating an

organizational culture by emphasizing morality and ethics, and finally 6) The value for money, including 6.1) The administration to develop competence in performing duties according to the mission 6.2) The designing operating processes that use both cost-effective resources, labor and time for maximum benefit 6.3) The operating by using appropriate techniques and tools, and 6.4) The systematic supervision, monitoring, evaluation and improvement.

Keywords: implementation, development approach, good governance,

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ต้องบริหารงานให้บริการที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัยและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส ซึ่งทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2562)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาออนไลน์ (Integrity and Transparency Assessment Online: ITA Online) ซึ่งมีผลการประเมิน ดังนี้ ปี พ.ศ. 2558 ได้คะแนน 84.45, ปี พ.ศ. 2559 ได้คะแนน 80.64, ปี พ.ศ. 2560 ได้คะแนน 85.21, ปี พ.ศ. 2561 ได้คะแนน 83.97, ปี พ.ศ. 2562 ได้คะแนน 87.90, และปี พ.ศ. 2563 ได้คะแนน 80.17 จากผลคะแนนไม่ผ่านการประเมิน 4 ปี ผ่าน 2 ปี แต่ผลยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จึงมุ่งมั่นที่จะบริหารงานให้สำเร็จตามพันธกิจอย่างมีธรรมาภิบาล โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ สร้างความศรัทธาและเชื่อมั่นแก่สังคมว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เป็นองค์กรธรรมาภิบาล จึงได้ประกาศเจตจำนงในการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ พร้อมรับผิดชอบ และต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ ทั้งนี้ กำหนดให้บุคลากรทุกคนมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานตามภารกิจด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรมและปราศจากการทุจริตภายใต้นโยบาย ดังต่อไปนี้ 1) ด้านความโปร่งใส 2) ด้านความพร้อมรับผิด 3) ด้านความปลอดภัยจากการทุจริต

4) ด้านวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร 5) ด้านคุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยผ่านกระบวนการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และนำแนวทางที่ค้นพบไปจัดทำมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติ พร้อมทั้งนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน อันจะทำให้ยกระดับผลการประเมินคุณธรรมและโปร่งใสในการดำเนินงานให้สูงขึ้น และยกระดับธรรมาภิบาลในการบริหารงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล ภาคสนามโดยการสังเกตการแบบมีส่วนร่วมบุคคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 72 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย 1) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน 2) ผู้อำนวยการกลุ่ม จำนวน 10 คน 3) คณะกรรมการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา (กตปน.) จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 14 คน

2. การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีสึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม (Rule of Laws) 2) หลักความโปร่งใส (Transparency) 3) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) 4) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) 5) หลักคุณธรรม (Ethics) และ 6) หลักความคุ้มค่า (Value for Money)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล และบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 แบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล และแบบสัมภาษณ์การวิจัยแบบกึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยนำเครื่องมือการวิจัยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content Validity) การใช้ภาษา (Wording) เครื่องมือที่ช่วยเก็บข้อมูลการวิจัยอุปกรณ์ ประกอบด้วย สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป กล้องบันทึกวิดีโอ และเครื่องบันทึกเสียง

4. การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ชนิดกรณีศึกษา (Case Study) ที่มุ่งศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลภาคสนามทั้งหมด การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต (Observation) และการตรวจสอบเอกสาร (Documentary) ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 รวมทั้งการบันทึกวิดีโอ และการบันทึกภาพ มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในแต่ละด้านตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาความเรียง (Descriptive Analysis) ตารางแสดงข้อมูล และสรุปเป็นแผนภาพผังความคิด

ผลการวิจัย

1. ผลจากการสังเกตการแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ทั้ง 6 หลัก พบว่า 1) หลักนิติธรรม (Rule of Laws) บุคลากรที่ปฏิบัติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติอย่างชัดเจน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และภารกิจของเขตพื้นที่การศึกษาหลากหลายช่องทาง บังคับใช้ระเบียบกฎหมายอย่างเคร่งครัดและตรงไปตรงมา มีเบิกจ่ายเงินงบประมาณ กำกับ ติดตาม และรายงานการปฏิบัติงานทุกไตรมาส ปฏิบัติงานโดยยึดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับข้อตกลงในการปฏิบัติงาน 2) หลักความโปร่งใส (Transparency) บุคลากรที่ปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่ต่างก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันถึงการใช้หลักความโปร่งใสในการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 คือ การบริหารงานเป็นไปตามตามกฎหมาย ระเบียบและแนวปฏิบัติที่เปิดเผยตรงไปตรงมา

และสามารถตรวจสอบได้ ข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบันและสามารถเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานต่อสาธารณชนให้สามารถตรวจสอบได้ บริหารจัดการขององค์กรด้วยความโปร่งใสซื่อสัตย์สุจริตถูกต้องทั้งตามหลักกฎหมายและมีระเบียบวินัย 3) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่ ต่างก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการให้บริการของสำนักงาน ทั้งในเรื่องที่ผู้บริหารได้ดำเนินการตามหลักความรับผิดชอบ มีการให้บริการที่มีคุณภาพเป็นธรรมทั่วถึง ยอมรับผลที่เกิดจากการตัดสินใจและการกระทำทั้งผลดี ผลเสีย รวมทั้งสามารถอธิบายเหตุผลได้ มีโครงสร้างองค์การการดำเนินงาน โดยระบุภารกิจและวัตถุประสงค์ชัดเจน มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จโดยไม่ทอดทิ้งหรือละทิ้งงาน 4) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคล ภาระงาน และงบประมาณโดยยึดการมีส่วนร่วมเป็นหลัก มีการกำหนดผลการดำเนินงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เปิดโอกาสให้ผู้อำนวยการกลุ่มงานทุกกลุ่มร่วมดำเนินการ วางแผนระบบการทำงาน และการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ผู้บริหารโรงเรียนและครู มีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน 5) หลักคุณธรรม (Ethics) พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร ตรงต่อเวลา และทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การดำเนินงานมีความเสมอภาคและเป็นธรรมต่อทุกคนโดยไม่มีอคติ ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละเอื้อเฟื้อและมีน้ำใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของผู้บริหาร ครูและนักเรียน 6) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่ต่างก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องความคุ้มค่าของการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ในเรื่องมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสำคัญก่อนหลัง การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างประหยัด คุ้มค่าการบริหารเป็นไปด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีการดำเนินงานที่ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ใช้ระบบไอทีเข้ามาช่วยในการบริหารเช่นการขอไปราชการ ขอใช้รถผ่านออนไลน์ มุ่งเน้นคุณภาพและผลของงานเป็นสำคัญ จัดให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบันตรงตามความต้องการ มีการวางแผนให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงาน บุคลากรปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงความถนัด ความสนใจ และความสามารถของแต่ละบุคคล

2. แนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม ได้แก่ (1) การดำเนินงานที่ยึดถือกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับและข้อตกลงในการปฏิบัติงาน (2) การใช้อำนาจในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาคโดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพและความยุติธรรม ของนักเรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) หลัก

ความโปร่งใส ได้แก่ (1) การปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบได้ (2) การเข้าถึงข้อมูล สารสนเทศของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างเสรี 3) หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ (1) การแสดงความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบและแนวปฏิบัติ (2) การแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น 4) หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในวางแผนการดำเนินงาน (2) การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้แก่ มีช่องทางการรับฟังความคิดเห็น มีช่องทางการประเมินความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (3) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล 5) หลักคุณธรรม ได้แก่ (1) การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน และมีระเบียบวินัย (2) การเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยการไม่ทำผิดวินัย ไม่ทำผิดกฎหมายและไม่ทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ (3) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้น คุณธรรม จริยธรรม และ 6) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ (1) การบริหารราชการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจ (2) การออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานที่ใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงานและระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด (3) การดำเนินงานโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม และ (4) การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 สามารถอธิบายผลที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

1. ผลจากการสังเกตการแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ทั้ง 6 หลัก พบว่า 1) หลักนิติธรรม (Rule of Laws) บุคคลากรที่ปฏิบัติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติอย่างชัดเจน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และภารกิจของเขตพื้นที่การศึกษาหลากหลายช่องทาง บังคับใช้ระเบียบกฎหมายอย่างเคร่งครัดและตรงไปตรงมา มีเบิกจ่ายเงินงบประมาณ กำกับ ติดตาม และรายงานการปฏิบัติงานทุกไตรมาส ปฏิบัติงานโดยยึดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับข้อตกลงในการปฏิบัติงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุรเดช ปนาทกุล ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา (สุรเดช ปนาทกุล, 2556) ที่พบว่ารูปแบบในการพัฒนาเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา ที่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษา คือ เพิ่มอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่คณะกรรมการเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา

ให้สามารถกำกับ ดูแล ติดตามตรวจสอบงานทั้ง 4 ด้าน ได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ คือ งานด้านวิชาการ งานด้าน งบประมาณ งานด้านบริหารบุคคล และงานด้านบริหารทั่วไป 2) หลักความโปร่งใส (Transparency) บุคลากรที่ปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่ต่างก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันถึงการใชหลักความโปร่งใสในการบริหารงาน คือ การบริหารงานเป็นไปตามตามกฎ ระเบียบและแนวปฏิบัติที่เปิดเผยตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบได้ ข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบันและสามารถเปิดเผยข้อมูล การดำเนินงานต่อสาธารณชนให้สามารถตรวจสอบได้ บริหารจัดการขององค์กรด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริตถูกต้องทั้งตามหลักกฎหมายและระเบียบวินัย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของหลักความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล ที่กำหนดไว้ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) 3) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่ ต่างก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการให้บริการ ทั้งในเรื่องที่ผู้บริหารได้ดำเนินการตามหลักความรับผิดชอบ มีการให้บริการที่มีคุณภาพเป็นธรรมทั่วถึง ยอมรับผลที่เกิดจากการตัดสินใจ มีวัตถุประสงค์การทำงานชัดเจน มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จโดยไม่ละทิ้งงาน สอดคล้องกับหลักของความรับผิดชอบต่อบุคลากรปฏิบัติงานจะต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่ มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการเอาใจใส่ปัญหา ผู้มารับบริการ ความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างกัน (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2551) 4) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคล ภาระงาน และงบประมาณโดยยึดการมีส่วนร่วมเป็นหลัก มีการกำหนดผลการดำเนินงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เปิดโอกาสให้ผู้อำนวยการกลุ่มงานทุกกลุ่มร่วมดำเนินการ วางแผนระบบการทำงาน และการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ผู้บริหารโรงเรียนและครู มีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษา เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ Clarke ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการกระจายอำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศกาน่า พบว่า ในประเทศที่ยังไม่เจริญ ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีการกระจายอำนาจและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในระดับท้องถิ่น มีการใช้หลักธรรมาภิบาลมากขึ้น (Clarke, Vicki Clinell Burge, 2001) 5) หลักคุณธรรม (Ethics) พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร ตรงต่อเวลา และทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การดำเนินงานมีความเสมอภาคและเป็นธรรมต่อทุกคนโดยไม่มีอคติ ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละเอื้อเฟื้อ และมีน้ำใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของผู้บริหาร ครูและนักเรียน สอดคล้องกับหลักคุณธรรมที่กล่าวไว้ในสถาบันดำรงราชานุภาพ ที่กล่าวว่าการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ความซื่อสัตย์ จริตใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย

(สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2551) 6) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่ต่างก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องความคุ้มค่า มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสำคัญก่อนหลัง การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างประหยัด คุ้มค่า การบริหารเป็นไปด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีการดำเนินงานที่ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน จัดให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน ตรงตามความต้องการ มีการวางแผนให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงาน (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2551)

2. แนวทางในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เพื่อให้เป็นไปตามหลักการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม ได้แก่ (1) การดำเนินงานที่ยึดถือกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับและข้อตกลงในการปฏิบัติงาน (2) การใช้อำนาจในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพและความยุติธรรมของนักเรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) หลักความโปร่งใส ได้แก่ (1) การปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบได้ (2) การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างเสรี 3) หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ (1) การแสดงความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบและแนวปฏิบัติ (2) การแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น 4) หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในวางแผนการดำเนินงาน (2) การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้แก่ มีช่องทางการรับฟังความคิดเห็น มีช่องทางการประเมินความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (3) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล 5) หลักคุณธรรม ได้แก่ (1) การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน และมีระเบียบวินัย (2) การเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยการไม่ทำผิดวินัย ไม่ทำผิดกฎหมายและไม่ทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ (3) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้น คุณธรรม จริยธรรม และ 6) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ (1) การบริหารราชการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจ (2) การออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานที่ใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงานและระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด (3) การดำเนินงานโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม และ (4) การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวว่า หลักสำคัญของธรรมาภิบาล 6 หลัก คือ 1) หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม 2) หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ในการปฏิบัติหน้าที่ ซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย 3) หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ อย่างตรงไปตรงมา ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ 4) หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิด

โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ 5) หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน และ 6) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) และสอดคล้องกับ Kimmet ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบอบการเมืองการปกครองในอาเซียน 4 ประเทศ พบว่า ในประเทศที่พัฒนาแล้วได้นำหลักธรรมาภิบาลไปใช้เป็นกลยุทธ์ด้านการเมืองมากกว่าการนำเนื้อหาสาระไปใช้ในเชิงนโยบาย (Kimmet, Phillip, 2005)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารงานในทุกองค์กร จำเป็นต้องมีหลักธรรมาภิบาล หากนำหลักธรรมาภิบาลลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง และการมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร จะส่งผลให้ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานสูงขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะให้มีการนำหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก มาใช้ในการดำเนินงานของสำนักงานทุกกิจกรรม บริหารราชการโดยใช้ทรัพยากรด้านต้นทุน แรงงานและระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งหากมีการนำแนวทางทั้ง 6 หลัก มาใช้อย่างจริงจังชัดเจนก็จะส่งผลให้การดำเนินงานในภาพรวมของสำนักงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ทำให้ครู นักเรียน และประชาชนผู้รับบริการมีความเชื่อถือและศรัทธาต่อสำนักงานเขตพื้นที่เพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ตลอดจนบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสนใจโดยนำเอาแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้รับจากการวิจัยนี้ไปวิเคราะห์และเตรียมการพัฒนาคุณภาพแก่บุคลากรในหน่วยงานให้เป็นรูปธรรม

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการบริหารเขตพื้นที่การศึกษาที่ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก โดยต้องกำหนดขอบเขตและกิจกรรมการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการปฏิบัติอย่างชัดเจน ออกกฎ ระเบียบต่าง ๆ ขององค์กร

โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย และใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารราชการ ด้วยความเป็นธรรม ส่วนในด้านการมีส่วนร่วม ต้องส่งเสริมให้ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับแนวทางการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก สิ่งที่ควรดำเนินการคือ บริหารจัดการ บังคับใช้ กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาด้วยความเป็นธรรม ตระหนักถึงสิทธิ ความเท่าเทียมกันของข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนได้เสีย สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้น คุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต ถูกต้องทั้งตามกฎหมายและ ระเบียบวินัย บริหารงานด้วยความโปร่งใส เป็นไปตามระเบียบ สามารถตรวจสอบได้ บริหารจัดการและ ใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม และเปิดเผยข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องเป็น จริงแก่บุคลากร ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรนำแนวทางการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ไปใช้เป็น แนวทางในการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ให้กับบุคลากรทั้ง 10 กลุ่มงาน

2.3 ควรศึกษาผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

2.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลกับเขตพื้นที่การศึกษาอื่นที่มี ลักษณะหรือพื้นที่ใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- นภัสพันธ์ ศรีคุณ. (2559). แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2551). *หลักสูตรการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการเฉพาะพื้นที่สำหรับผู้ที่เป็น/จะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดรองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้บริหารของจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551*. กรุงเทพมหานคร : ส่วนพัฒนาและบริหารจัดการความรู้ สถาบันดำรงราชานุภาพ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2563. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2563 จาก <http://www.nkedu1.go.th>.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุรเดช ปานาทกุล. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารปัญญาวิวัฒน์ Panyapiwat Journal, ฉบับสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(1), 54-69.
- Clarke, Vicki Clinell Burge. (2001). *Unit Search of Good Governance : Decentralization and Democracy in Ghana*. Illinois : Northern Illinois University.
- Kimmet, Phillip. (2005). *The Politics of Good Governance in The Asean*. Master Degree : Griffith University.